دیگر سو

وصال دیده‌ور

گذری به قره‌کلیسا قدیمی‌ترین کلیسای جهان در ایران

مراسم عشای ربانی هر سال در قره‌کلیسا برگزار می‌شود

«آبکار» پادشاه ارمنستان از مسیح(ع) دعوت می‌کند به ارمنستان سفر کند.

دل مسیح رای رفتن دارد اما دست و پای او مهیای سفر نیست و از آنجا که آزردن آدمی هر آن که باشد در توان او نیست قول می‌دهد یکی از حواریون را نزد پادشاه بفرستد. پس از عروج مسیح(ع)، توماس، (تاتائوس) را که از حواریون بود، به ارمنستان می‌فرستد.

آبکار هم روزی از زندگی دست می‌کشد و سانا خواهرزاده‌اش بر تخت می‌نشیند. او به تاتائوس دستور می‌دهد از تبلیغ دین مسیح دست بردارد.

تاتائوس مغلوب نمی‌شود. هراسی ندارد از غضب پادشاه و اندک‌اندک شمار پیروانش را به ۳۵۰۰ نفر می‌رساند که در آن میان «ساندورخت» دختر پادشاه نیز هست و همین کینه پادشاه را دوچندان می‌کند؛ تا به آن اندازه که کمر به قتل همه ارامنه مسیحی می‌بندد حتی دخترش که پاره‌ای از خود اوست.پادشاه ارمنستان دستور قتل تمامی ارامنه مسیحی از جمله دختر خود را صادر می‌کند. پیکر تاتائوس را در تپه ماهوری به خاک هدیه می‌کنند که اکنون از پس هزاران سال هنوز محلی برای اجرای مراسم عشای ربانی است؛کلیسایی با سنگ سیاه در چالدران که در آغاز نمازخانه‌ای کوچک بود اما در قرن هفتم میلادی به کلیسای بزرگی تبدیل می‌شود؛ قره‌کلیسایی که برای ارامنه مقدس است و بسیاری از آنان فرزندان خود را برای غسل تعمید به این کلیسا می‌برند جشن می‌گیرند، گوسفند قربانی می‌کنند و با خدا و حضرت مسیح(ع) سخن می‌گویند. در آغاز مردادماه هر سال مسیحیان می‌آیند. گروه‌گروه بر فراز تپه ماهور ظاهر می‌شوند. چشم در چشم قره کلیسا. به جز ارامنه تبریز، ارومیه، تهران، اصفهان، قزوین و ارامنه‌ای از ارمنستان و کشورهای دیگر، آشوریان و خانواده‌های کاتولیک هم در این جشن حاضر می‌شوند. بیش از سه هزار نفر هستند. سال گذشته به علت سقوط هواپیما و درگذشت تعدادی از هموطنان ارمنی این مراسم برگزار نشد و اکنون پس از دو سال برپا می‌شود اما به خاطر درگذشت اسقف «نشان توپوزیان» خلیفه کل ارامنه آذربایجان زمان مراسم از سه روز به یک روز کاهش یافته است.

چادرها در اطراف روستای قره ضیاءالدین و تپه «ماهور» علم می‌شود. ارمنیان برای شرکت در جشن قره‌کلیسا و آیین مذهبی بارا انگیزه‌های مختلفی دارند؛ هم از نظر اعتقادی و هم قومی، سنتی، خانوادگی، عاطفی و تفریحی. اتراق کردن در منطقه ییلاقی همراه با فرصت دیدار دوستان و آشنایان. در بیشتر ساعت‌های روز و شب سفره و بساط غذا در چادرها یا در آستانه چادرها گسترده است و این سفره‌ها مرکز گرد آمدن خانواده‌ها و آشنایان است.

در این سه روز آیین دعای کلیسا در روزهای اول و دوم مرداد صبح و عصر برگزار می‌شود، ولی در روز سوم، تنها یک بار و با آیین ویژه عید به وسیله اسقف اعظم که از تهران می‌آید و اسقف تبریز اجرا می‌شود. شرکت در آیین‌های کلیسا در روزهای جشن اجباری نیست. غسل تعمید کودکان و نوجوانان ارمنی یکی از آیین‌هایی است که در این کلیسا انجام می‌شود. عده‌ای بر این عقیده‌اند که تعمید کودکان‌شان در نخستین کلیسای حضرت مسیح و محل شهادت حواری آن حضرت، منشاء خیر و برکت است. برخی خانواده‌ها فرزندان‌شان را با نذر و نیت در آنجا غسل تعمید می‌دهند و شاید به دلیل همین اهمیت است که سن تعمیدگیرندگان به ۱۵و ۲۰سال هم می‌رسد.

قره‌کلیسا نهمین اثر تاریخی جهانی ایران

قره‌کلیسا یا کلیسای تاتائوس نهمین اثر تاریخی کشور است که در ردیف آثار جهانی به ثبت رسیده. یکی از زیباترین آثار آذربایجان غربی (۲۰ کیلومتری شمال شرق شهرستان چالدران) است که نظر هر گردشگری را با معماری شگفت‌انگیز به خود جلب می‌کند. تیرماه سال ۸۷، ایران پرونده ثبت جهانی قره‌کلیسا را با آرای اعضا در کانادا به ثبت جهانی رساند تا این کلیسا که در برخی منابع به عنوان قدیمی‌ترین کلیسای جهان آورده شده است، در دنیا به عنوان یک اثر جهانی معرفی شود.

قره‌کلیسا در بین ارامنه جهان به تاده مقدس معروف است. قره در زبان آذری به معنای سیاه است و وجه تسمیه این نام سیاه بودن قسمتی از کلیسا است. گفته می‌شود ساختمان اصلی کلیسا تماماً از سنگ‌های سیاه ساخته شده که پس از بازسازی قسمتی

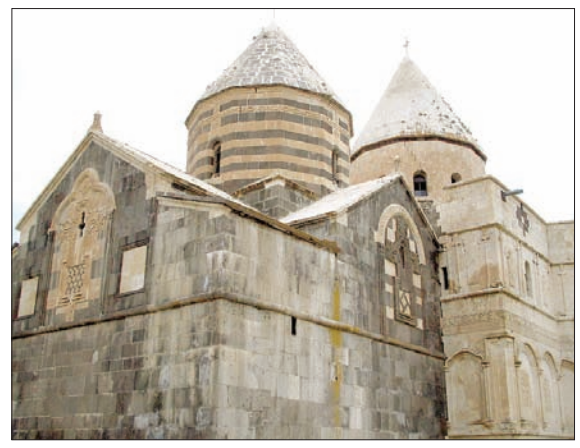

از سنگ‌ها با سنگ‌های سفید جایگزین شده است. در سال ۱۲۳۰ میلادی (۶۱۶ هجری) هنگام حمله چنگیز، قسمت بزرگی از این کلیسا ویران شد، ولی هنگام اقامت هلاکوخان مغول در آذربایجان، خواجه نصیرالدین طوسی به مرمت آن همت گماشت.

قره‌کلیسا در سال ۱۳۱۹ میلادی هم بر اثر زلزله تخریب و در سال ۱۳۲۹ میلادی دوباره بازسازی شد. بنا بر روایت آندرانیک هویان، سندی درباره تعمیر آن به وسیله زکریای قدیس در سال ۱۳۲۹ در دست است. در سال ۱۶۹۱ میلادی هم با نصب سنگ‌های سیاه در آن تعمیر و مرمت شد.

این کلیسا در سال ۱۸۱۰ میلادی دوباره از سوی «سیمون بزنونی» اسقف ماکو به وسیله سنگ‌های سپید مرمت و تعمیر شد و در دوره قاجار نیز توسط عباس میرزا دوباره مرمت و ساماندهی شد و زمین‌های این کلیسا در دوره‌های مختلفی، به دلایل مختلف ویران و مجدداً بازسازی شده است. قره‌کلیسا دارای ویژگی خاص معماری ارمنی بوده و از نظر حجم و تکنیک یکی از باارزش‌ترین آثار تاریخی کشور محسوب می‌شود. برای مرمت و حفظ این بنا تلاش زیادی صرف شده است که کتیبه سنگی سردر بنا بیانگر این مدعاست. قره‌کلیسا یکی از زیباترین و پرنقش و نگارترین کلیساهای ارمنیان در ایران است. نقش‌برجسته‌هایی که در این کلیسا دیده می‌شود، در نهایت زیبایی، ظرافت، تناسب و با مضامین مرتبطی به دست هنرمندان باذوق، باتجربه و با مهارت ساخته شده است. این بنا دارای دو بخش است؛ بخش قدیمی با سنگ‌های تراشیده و سیاه و بخش جدید نیز با سنگ‌های سفید ساخته شده است. این کلیسا دو گنبد زیبا ۲۴ و ۱۸/۵ متر دارد. گنبد ۱۸/۵ متری در قسمت کلیسای قدیمی و سیاه و گنبد ۲۴ متری در بخش جدیدتر و بزرگ‌تر کلیسا یا قسمت سفید قرار دارد. در بخش بیرونی کلیسا نقش‌های گل و بوته، انسان و حیوانات و داستان مصور حکایت آن وقایعی است که بر کلیسا و آدمیانش گذشته است. مساحت کل مجموعه ۶۲۸۵ مترمربع است. قره‌کلیسا ۴۴ دیر در اطراف دارد. در طول سالیان متمادی این کلیسا بارها دستخوش زلزله و غارت واقع شده است اما همچنان پابرجا مانده که به عقیده مسیحیان، دلیل این پایداری تنها جنبه مقدس بودن این مکان است.

مقبره ساندورخت

برای ساندورخت، دختر سانادروک، پادشاه ارمنستان که به جرم گرویدن به دین مسیحیت همراه با تاتائوس و دیگر مسیحیان به دستور پدر به قتل رسید، مقبره‌ای ساخته شده از سنگ‌های مکعبی و ماسه و آهک. طاق‌های رومی دارد و اتاق محراب و یک سالن اصلی. این مقبره در جنوب غربی قره‌کلیسا قرار دارد. شهر چالدران و بناهای تاریخی موجود در آن در سال‌های اخیر با استقبال چشمگیر گردشگران داخلی و خارجی روبه‌رو شده است. به گفته مسوولان گردشگری این شهرستان، بیشترین تعداد بازدیدکننده اختصاص به اثر تاریخی قره‌کلیسا دارد.

امسال نخستین نمایشگاه صنایع دستی ارامنه کشور هم در «قره‌کلیسا» برگزار شد.

در این نمایشگاه تولیدات هنری و صنایع دستی هموطنان ارمنی در رشته‌های مختلف و با موضوع کلیسا از سی و یکم تیرماه تا چهارم مرداد در حاشیه مجموعه جهانی قره‌کلیسا به نمایش درآمد.

سفری به عروس شهرهای شمال «رامسر»

از کاخ تا دره

فرهاد فتحی

«سخت‌سر» نامی بود که این شهر در سال‌های دور با آن شناخته می‌شد. بعد از سیر تحولات تاریخی در دوران قاجار، سخت‌سر از گیلان رسماً جدا و از توابع مازندران شد و در زمان رضاخان و به دستور هیات وزیران در شهریور «۱۳۱۱ش» به «رامسر» تغییر نام داد.

رامسر از شرق به گیلان، از غرب به مازندران، از جنوب به قزوین و از شمال به دریای مازندران متصل می‌شود. با روی کار آمدن رضاخان، خاندان پهلوی علاقه خاصی به مازندران مخصوصاً شهر رامسر نشان دادند و با ساختن کاخ‌ها و هتل‌ها [با استفاده از مهندسان آلمانی] و پل‌های عظیم و بلند که از روی رودهای متصل به دریا می‌گذشت تحولی در این استان و خصوصاً این شهر به وجود آوردند.

اهمیت این شهر تا آنجا پیش رفت که در دوره پهلوی دوم کنوانسیونی در حمایت از تالاب‌ها با حضور ۱۸ کشور جهان در سال ۱۳۵۰ با نام کنوانسیون رامسر تصویب شد که هنوز نیز هرساله با همین عنوان برگزار می‌شود و روز جهانی تالاب‌ها است.

رامسر به خاطر نزدیکی کوه به دریا و داشتن چشمه‌سارهای فراوان، ییلاقات، جنگل‌های سرسبز و همچنین سهولت در رفت و آمد به تهران به علت داشتن فرودگاه در حدود ۵۰ سال پیش مورد توجه خیل عظیمی از توریست‌ها و مسافران ایرانی و خارجی قرار گرفت. به‌طوری که هم‌اینک سالیانه میلیون‌ها نفر از عروس شهرهای شمال دیدن می‌کنند.

حال من از شما می‌خواهم با این یادداشت همراه شوید تا از دل این عروس زیبا جاذبه‌های دیدنی را با هم دریابیم.

اگر حوصله‌تان سر رفته است و فکر سفر دارید و اولویت سفرتان شمال است و می‌خواهید همه چیز را با هم یکجا داشته باشید به رامسر سفر کنید.

بهترین راهی را که به شما پیشنهاد می‌کنم جاده معروف و زیبای کندوان (چالوس) است. از کندوان که گذشتید به مرزن‌آباد و بعد از جاده زیبای آن به چالوس می‌رسید. فرمان ماشین را به سمت چپ جاده بچرخانید تا از کمربندی چالوس به سمت رامسر بروید. در راه از شهرهای کوچک و بزرگ مثل متل‌قو، کلارآباد، کلاردشت، نمک‌آبرود، عباس‌آباد، نشتارود، تنکابن (شهسوار) و شیرود عبور می‌کنید و در انتها به یک تابلوی بزرگ می‌رسید که شما را به رامسر بهشت زمینی خدا دعوت می‌کند.

اگر مثل من دوست یا فامیل در این شهر دارید که خوش به حال‌تان! اما اگر ندارید بهتر است از چادر مسافرتی که به صرفه است، استفاده کنید. البته بستگی به سلیقه شما دارد زیرا ویلاهای اجاره‌ای بسیار زیبا در یک وجبی دریا (البته با قیمت نجومی) هم می‌توانید اجاره کنید. اگر هم با هتل راحت هستید هتل تاریخی رامسر را که به نام هتل قدیم و هتل جدید معروف است به شما پیشنهاد می‌کنم. این هتل دارای دو منظره رو به کوه و رو به دریا است که البته اتاق‌های رو به دریای آن گران‌تر است.

بعد از اینکه مستقر شدید و حال‌تان سر جایش آمد دیگر نباید وقت را تلف کنید. اگر به شب خورده‌اید و حوصله‌تان سر رفته به کافی‌شاپ باران که در انتهای بلوار ۲۰ متری (در رامسر هنوز بلوارها به نام‌های قدیمی‌شان شناخته می‌شوند) واقع شده بروید که قسمت اعظم آن داخل دریا قرار دارد و در کنار آن یک اسکله زیبا به چشم می‌خورد که ارزش دیدن و قدم زدن در شب را دارد. همچنین در همین راستا دو پلاژ زیبا همراه با کافی‌شاپ با نام‌های لیدو و شیدو وجود دارد که شما را به شهر بازی (یا همان توسکاسرا) می‌رساند که محیط شادی همراه با رستوران‌ها و کافی‌شاپ‌ها و شهرک‌های ویلایی بسیار زیبا دارد (البته عبور تریلی و کامیون‌های بزرگ با همت مسوولان از این کناره ساحلی زیبا جای بسی سوال دارد!)

شاهکار این قسمت از رامسر که به دست یک مهندس ارمنی و مهندسان آلمانی ساخته شده است بلوار معلم است.

این بلوار به صورت پرسپکتیو از مقابل در هتل قدیم شروع می‌شود و با فاصله تقریباً ۵۰۰ متر از محوطه هتل با کاشت درخت‌های نخل تا انتهای این بلوار، نمایی بسیار زیبا و وصف‌ناپذیر از پیوند کوه، جنگل به دریا را به شما نشان می‌دهد.

معمولاً حد فاصل این بلوار تا دریا محل اسکان چادرهای مسافران در کنار هم هست که هم به دریا نزدیک است و هم از امکانات رفاهی مناسبی برخوردار است. بعد از گذراندن شب پیشنهادی که برای شما دارم از این قرار است:

صبح زود سری به آب گرم گوگردی (با فوایدی مثل از بین بردن درد مفاصل، آرتروز، جوش، گرفتگی عضلات و...) بزنید.

این آب گرم واقع در پشت هتل جدید و قدیم است. البته اگر خواستید با تمام وجود فوران گوگرد را حس کنید به سادات‌محله رامسر بروید و سراغ آدرس کش‌گرما، محمودگرما، عزیزگرما و اشکرگرما را بگیرید و لذت ببرید البته بوی بد گوگرد را باید حداقل یک روز تحمل کنید.

هتل قدیم (کاخ شاه) را رضاخان و هتل جدید (کاخ شاه) را محمدرضا به خاطر طبیعت زیبا و بکر آن بنا کردند. البته برخلاف سال‌های گذشته که بازدید از هتل‌ها خیلی سخت بود در این سال‌ها برای بازدید عموم آزاد است و حتی کافی‌شاپ سنتی آن که بسیار زیبا و دلنشین است در کنار مجسمه رستم و سهراب پذیرای شماست.

رضاخان در اواخر سلطنت خود مکانی را در کنار هتل رامسر بنا کرد که کاخ مرمر نام دارد. این مکان امروزه به موزه تماشاگه خزر تبدیل شده است.

این کاخ دارای باغی بسیار زیبا از درختان و گل‌های نایاب است که دور هم گردآوری شده است. با ورود به این باغ به کاخی تمام مرمر می‌رسید که گچبری‌های آن، آیینه‌کاری‌ها و سنگ مرمر به کار رفته در آن باعث حیرت‌تان می‌شود. بعد از بازدید از داخل کاخ (که سالن پذیرایی، حمام، اتاق خواب، ظروف و همچنین تابلوهای اهدایی و فرش‌های اهدایی آن زمان به شاه ایران را نشان می‌دهد) نگاهی به موزه محلی رامسر که در این سال‌ها در کنار این موزه بنا شده است، بیندازید.

نکته

رضاخان در اواخر سلطنت خود مکانی را در کنار هتل رامسر بنا کرد که کاخ مرمر نام دارد. این مکان امروزه به موزه تماشاگه خزر تبدیل شده است.
این کاخ دارای باغی بسیار زیبا از درختان و گل‌های نایاب است که دور هم گردآوری شده است.
با ورود به این باغ به کاخی تمام مرمر می‌رسید که گچبری‌های آن، آیینه‌کاری‌ها و سنگ مرمر به کار رفته در آن باعث حیرت‌تان می‌شود.
بعد از بازدید از داخل کاخ نگاهی به موزه محلی رامسر که در این سال‌ها در کنار این موزه بنا شده است، بیندازید.

این موزه به همت اهالی شهرستان رامسر و با آوردن وسایل کشاورزی، عکس‌ها و نامه‌های قدیمی، سکه‌های قدیمی، کتاب‌های قدیمی، چراغ‌ها و ملزومات آشپزخانه که همه آنها حداقل به ۵۰ سال قبل برمی‌گردند سامان گرفته است.

بعد از دید و بازدید از کاخ حالا نوبت شنا کردن است. بله دیگر باید دلی به آب زد. به شما پیشنهاد می‌کنم برای شنا به این دو قسمت از رامسر بروید زیرا شنا در دیگر نقاط رامسر به خاطر پیشروی دریا خطرناک است.

میانهاله و کتالم در ابتدای رامسر و آپارتمان و دریاپشته در انتهای آن، ساحل ماسه‌ای و دریای شنی مطلوبی برای شنا کردن شماست. هرچند از جاهای دیدنی در کتالم و سادات‌محله هم نباید گذشت.

حال اگر هوای کوه و جنگل به سرتان زد و از شرجی هوا و رطوبت زیاد خسته شدید و دل‌تان هوای خشک و خنک کوهستان را می‌خواهد می‌توانید به جواهرده بروید.

ابتدا سراغ محله‌ای به نام لات‌محله (محله‌ای در رودخانه) را بگیرید و از آنجا ۲۸ کیلومتر مسیر بسیار زیبای جنگلی با پیچ و خم‌های فراوان همراه با آبشارها و دره‌های شگفت‌انگیز و سرسبز را طی کنید و دو کیلومتر کوهستانی را در انتها ادامه دهید تا به جواهرده برسید.

تله‌کابین رامسر را که به تازگی افتتاح شده هم از دست ندهید زیرا یکی از منحصربه‌فردترین مسیرها را با آن طی می‌کنید. شروع آن از دریا و امتداد آن در دل کوه‌های سر به فلک‌کشیده و سرسبز از جمله کوه ایلمیلی (این کوه مظهر استقامت و پایداری مردم رامسر است و شعرهای حماسی فراوان در مدح آن سروده‌اند) است و یک سفر هیجان‌انگیز را با این تله‌کابین می‌توانید تجربه کنید. به بازار قدیمی رامسر هم بروید و از انواع ترشیجات محلی، زیتون‌های مختلف، مرکبات و صنایع‌دستی منحصربه‌فردش به‌عنوان سوغاتی سفر برای دوستان و آشنایان بیاورید.

من که در این بازار سری به کبابی‌ها زدم و از کباب ترش، کته‌کباب و دل و جگرکی‌های بازاری آن لذت فراوان بردم. البته نتوانستم به جاهای دیدنی دیگر که وصفش را از مردم خونگرم و مهربان رامسر شنیدم بروم.

ولی شما را دعوت می‌کنم تا از دیدنی‌های منحصربه‌فرد این شهر مانند پارک جنگلی صفارود، سفیدتمش، دریاچه قو، لپاسر (که در پشت کوه‌های جواهرده قرار دارد) و ییلاقات کتالم و سادات‌محله، جنگل دالیخانی، قلعه معروف مارکو، گرسمسر و... حتماً دیدن کنید.

حال اگر این مطلب را خوانده‌اید و پیشنهاد من را پسندیده‌اید و کوله‌بار سفر بسته‌اید شما را با جاده شمال تنها می‌گذارم تا آرامش بی‌انتها را در عروس شهرهای شمال «رامسر» تجربه کنید. سفر خوش، روزگارتان به کام.

سودوکو شماره ۳۰

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

قانون‌های حل جدول سودکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

			7				4	
			4	8	5	2		
						6		7
				1				3
3	2		5		8		1	6
8				2				
7		9						
		6	8	3	4			
	1				6			

حل سودوکو شماره ۲۹

1	9	3	5	6	8	4	7	2
2	8	5	9	4	7	1	6	3
6	7	4	3	1	2	8	5	9
7	5	8	1	3	6	2	9	4
3	1	9	7	2	4	5	8	6
4	6	2	8	5	9	7	3	1
5	2	6	4	8	3	9	1	7
8	3	7	2	9	1	6	4	5
9	4	1	6	7	5	3	2	8

جدول شماره ۱۰۲۱

افقی

۱- از بناهای تاریخی آذربایجان که در ماکو واقع شده است- محصول گون ۲- لال- اتحادیه شرکت‌های هواپیمایی- گذرگاه غذا به معده ۳- علم آموختن- ژوپیتر- تیز شهوت ۴- ابزاری در نجاری- گذرگاه- آسمان ۵- کشنده بی‌صدا- رستنی- ماشین کشاورزی ۶- مر- صحرای نظامی امریکا- استدلال ۷- بی‌آبرو، ضایع- بنای حکومتی- گل نومیدی ۸- موی طلایی- پیامبری که در حیات به بهشت رفت ۹- مصیبت- لباس صاف‌کن- صاحب ملک بسیار ۱۰- رنگین کمان- پشه مالاریا- جورچین ۱۱- جمع مجاهد- واحد پول امارات- مگس‌پران اسب ۱۲- کریم و بخشنده- ایوان- والده ۱۳- طلایی- پارچه‌ای بافت یزد- غرامت ۱۴- از بیماری‌های تنفسی- جمع هند- ثروت حاصل از کار بادآورده ۱۵- سازی شبیه طبل که با دو چوب باریک نواخته می‌شود- ادیتور.

عمودی

۱- مرجع رسمی شکایات- بخشیدن خداوند بعد از مرگ ۲- آگاهی- ترش و شیرین- شهری در استان کردستان، نزدیک به سنندج ۳- حیله‌گر- نیک- واحد اندازه‌گیری زاویه ۴- برابر- لباس‌ها- رگ و ریشه ۵- دینداری- به دنیا آمدن- درخت انگور ۶- شکوه‌گوی جدایی‌ها- پایتخت کوبا- چین و چروک پوست ۷- از انواع سوخت اتومبیل- حافظه اصلی کامپیوتر- شکوفه کردن درختان ۸- گویند از آه او عرش خدا به لرزه درآید- راندن مزاحم- اشاره به دور- آشی از جوانه گندم ۹- کتاب مقدس زرتشتیان- تمرین نقاشی مقدماتی- محله، برزن ۱۰- گشت و گذار- جسمی متبلور به رنگ زرد با بوی نامطبوع و گندزدا- باب ۱۱- زمینه و موضوع- اختراع مهم در سال ۱۹۳۵- زبان کوچک ۱۲- در گویش خراسانی به معنی رفیق- فلزی مورد نیاز بدن- محل‌های درس‌خواندن ۱۳- اسبابی که مقاومت الکتریکی آن به دلخواه قابل تغییر است- واژه پهلوی، هر دوازده ماه را گویند- راویان ۱۴- نشاسته- تیپا- ضمیر عربی ۱۵- اسیر و دربند بودن- فیلم مستند.

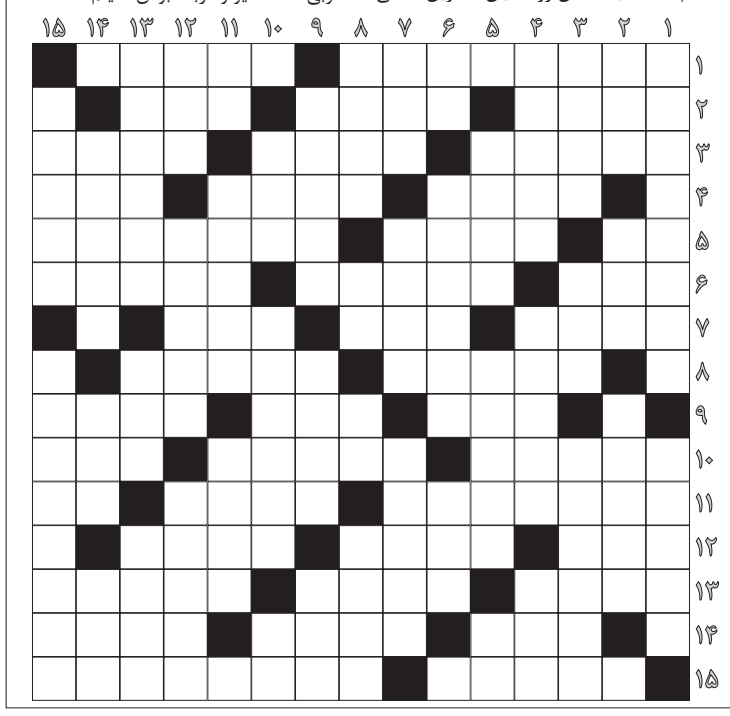
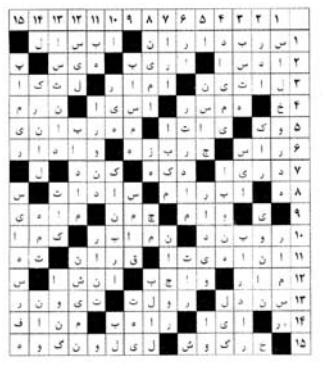
حل جدول شماره ۱۰۲۰